

Exoten

Wieden of laten staan?

In de media, vooral via Twitter, maar ook tussen plantenliefhebbers onderling, bestaan grote verschillen van mening over de noodzaak van het wel of niet actief bestrijden van exoten. Al meer dan 100 jaar monitoren vrijwilligers de veranderingen in het voorkomen van planten in Nederland. Door recente Europese regelgeving speelt signalering een steeds grotere rol in de bestrijding van nieuwkomers die zich invasief gedragen. In aanvulling daarop ijvert FLORON voor preventie van verwilderings van uitheemse soorten (www.tuinernietin.nl), schat ze de risico's in (zie artikel over voedselbossen) en is ze zelfs betrokken bij het bestrijden van invasieve exoten met vrijwilligers (www.wiedewiedenweg.nl). Dat laatste is wel bijzonder, want nooit eerder was FLORON betrokken bij acties TEGEN planten. Niet verwonderlijk dat we daar vragen over krijgen. In deze bijdrage leggen we uit waarom.

“Het lijkt wel oorlog tegen de planten”

De emoties kunnen hoog oplopen als mensen spreken over het bestrijden van invasieve exoten die niet alleen mooi zijn, maar ook zichtbaar een ecologische functie hebben in de tuin en de natuur. Bloeiende Reuzenbalsemien trekt hommels en honingbijen aan, schermen van Reuzenberenklauw zitten vol zweefvliegen, kevers en andere insecten. Maar wat als deze soorten inheemse soorten verdringen (Reuzenbalsemien), watergangen verstoppen (Grote waternavel) waardoor de waterveiligheid in het geding komt of

serieuze gezondheidsproblemen kunnen veroorzaken (Reuzenberenklauw)? Dan is bestrijding goed te verdedigen.

“Je krijgt ze toch nooit weg”

Een veel gehoorde uitspraak is dat bestrijding van exoten toch geen zin heeft. Het is duur, de plant heeft zich inmiddels over een groot deel van Nederland verspreid en kan daarom gemakkelijk weer terugkomen en sommige soorten hebben misschien zelfs baat bij de bestrijdingsmaatregelen. Zo komt *Watercrassula*, als pionier van open grond, gemakkelijk weer terug als er ter bestrijding flink ge-

graven is. Watervogels (of geregeld de machines van de beheerder) helpen daarbij door fragmenten te verplaatsen. En zaad van Reuzenbalsemien wordt in het rivierengebied gewoon met het water uit andere geïnfecteerde gebieden aangevoerd.

Daarom is het van belang na te denken over manieren om min of meer geïsoleerde populaties bij de bron aan te pakken. Reuzenbalsemien bestrijden heeft wel degelijk zin in een van het rivierwater geïsoleerd bosgebied of park. In de gemeente Nijmegen bleek het mogelijk om met vrijwilligers in twee jaar tijd Reuzenbalsemien (uitgezonderd rivieroeveren en enkele particuliere tuinen) uit te roeien. Dat is mogelijk omdat de zaden van deze soort maar kort hun kiemkracht behouden en dus geen zaadvoorraad in de bodem opbouwen (weg is weg).

Maar ervoor zorgen dat de soorten in de eerste plaats al niet in de natuur terecht kunnen komen is uiteindelijk de beste methode om problemen te voorkomen.

“Floristen zouden iedere nieuwe soort meteen moeten uittrekken”

Floristen komen op veel plekken en signaleren nieuwe of verwilderende soorten. Voor veel floristen

Bestrijding met vrijwilligers van Reuzenberenklauw in Park Staddijk in Nijmegen: eerst omleggen met de zeis en daarna uitgraven.
Foto: Peter Venema.

Reuzenbalsemien. Foto: Adrie van Heerden.

is het bijzonder om zo'n nieuwe aanwinst voor de flora tegen te komen; ze hebben geen zin om deze groeiplaats dan meteen weer te vernietigen.

De werkelijkheid is genuanceerder

Niet alle nieuwe aanwinsten zorgen voor problemen. Met name soorten van andere continenten vormen een risico. Zuid-Europese soorten die ons land binnenkomen als gevolg van klimaatverandering nemen hun eigen vijanden mee en zijn meestal veel minder schadelijk. Bij soorten uit verre streken is dat soms niet het geval. Door de afwezigheid van natuurlijke vijanden kunnen ze zich invasief gaan gedragen. Bovendien duurt het vaak lang voordat ze door vijanden worden aangevallen, zoals pas bij Amerikaanse vogelkers het geval is.

Planten zijn geen dieren

Bij bestrijding van exotische dieren spelen ethische discussies een hoofdrol; wat dat betreft is het bestrijden van exotische planten simpeler. Toch moeten beherende organisaties ook bij planten rekening houden met de gevoelens van omwonenden en recreanten als exoten worden bestreden. Goede uitleg over de schade die een soort

veroorzaakt, welke soorten er voor terug kunnen komen en op welke manier rekening wordt gehouden met de lokale flora en fauna helpt.

Heeft FLORON een standpunt?

Om inheemse soorten en vegetaties te behouden is het nodig om in te grijpen als exoten problemen veroorzaken. Meestal volstaat dan een vorm van vegetatiebeheer (vaker maaien of bomen kappen) of soms het fors terugzetten van de successie (plaggen of afgraven). Voor de echt succesvolle soorten helpt dit vaak niet voldoende en is actieve bestrijding van die soort te verdedigen, zeker als lokaal uitroeien succesvol kan zijn. Daarbij moet niet alleen de plaagsoort worden aangepakt, maar is het verstandig om gewenste inheemse soorten extra kansen te bieden en goed bij te houden of de plaagsoort wegblijft. Beide helpen om terugkeer van de plaagsoort te beperken of te voorkomen.

Er zijn natuurlijk ook soorten die als invasief worden beoordeeld, maar nog geen problemen in Nederland veroorzaken. Daaronder bijvoorbeeld soorten van de Europese exotenverordening, de "Unielijst". Hierop staan al 36 plantensoorten waarvan iets minder dan de helft nog niet in Nederland is verwilderd.

Melding van deze soorten is heel belangrijk, omdat in Nederland een uitroei doelstelling geldt. Maar dat wil niet zeggen dat we ook pleiten om dat zelf te doen; bestrijden van deze soorten is specialistisch werk en een taak van de overheid om aan te sturen. Eigenlijk geldt dit ook voor andere nieuwe soorten die in Nederland opduiken.

Er zijn overigens ook heel invasieve soorten waarvoor nog geen Europees of nationaal beleid geldt. Het meest pregnant geldt dat voor de Aziatische duizendknopen. Veel burgers, beheerders, lagere overheden en bedrijven hebben last van deze soorten en begrijpen niet waarom deze soorten gewoon verkocht mogen worden en er geen regels zijn voor bijvoorbeeld schone grond of maai-beheer.

Tenslotte

Preventie (of snelle respons op eerste vestiging) blijft een heel belangrijke manier om problemen in de toekomst te kunnen voorkomen. FLORON zal daarvoor blijven pleiten bij overheden, bedrijfsleven en burgers.

Tekst: Baudewijn Odé en Michiel Verhofstad (beiden FLORON)